

EUROOPA KOMISJON

Brüssel, 21.2.2012
COM(2012) 70 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA ÜLEMKOGULE

2012. aasta aruanne kaubandus- ja investeerimistõkete kohta

{SWD(2012) 19 final}

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA ÜLEMKOGULE

2012. aasta aruanne kaubandus- ja investeerimistõkete kohta

1. SISSEJUHATUS

2011. aastal esitas komisjon Euroopa Ülemkogule oma esimese aruande kaubandus- ja investeerimistõkete kohta (edaspidi „aruanne“). Aruanne esitati järelmeetmena Euroopa 2020. aasta strateegias¹ sisalduva kohustusega seoses, mida käsitleti hiljem komisjoni teatises „Kaubandus, majanduskasv ja maailmapoliitika Kaubanduspoliitika”². Aruande eesmärk oli „keskenduda [poliitilisel tasandil] ühistele jõupingutustele, mida tuleb teha teatavate turulepääsu takistuste [...] puhul”, mis takistavad Euroopa äriühinguid eksportimast või investeerimast kolmandatesse riikidesse. Aruande eesmärk oli suurendada teadlikkust selle kohta, kui oluline on selliste tõkete sihipärasel ja kooskõlastatud viisil tegelda, nii et Euroopa äriühingutel oleks sellest maailmaturul kasu vastavalt läbirääkimiste tulemustele, mis on saavutatud Euroopa kaubanduspartneritega mitme- või kahepoolsel tasandil.

Käesolev dokument on teine aruanne kaubandus- ja investeerimistõkete kohta. Selles antakse ülevaade edusammudest, mis on tehtud esimeses väljaandes kindlaks tehtud 21 tõkke osas, samuti määratakse kindlaks hulk uusi tõkkeid, mille puhul nii komisjon kui ka liikmesriigid peaksid seatud poliitiliste prioriteetide kohaselt kooskõlastatult tegutsema. Nagu juba 2011. aasta väljaandes, keskendutakse käesolevas aruandes tõketele teatavate ELi strateegiliste partnerite, st Hiina, India, Jaapani, Mercosuri³, Venemaa ja USA⁴ turgudel.

Keskendumine teatavatele ELi strateegilistele partneritele ei tähenda siiski muudel turgudel esinevate tõkete käsitlemata jätmist. Komisjon tegeleb turulepääsu tingimuste parandamise eesmärgil aktiivselt laiema rühma kaubanduspartneritega, nagu Vietnam, Indoneesia, Ukraina ja Türgi, kus Euroopa äriühingute ees seisab märkimisväärsel hulgal tõkkeid.

Konkreetsete kaubandustõkete kõrvaldamine jääb nurgakiviks ELi suhetes kolmandate riikidega ning ELi kaubanduspoliitika oluliseks osaks. Selle tähtsus suureneb veelgi praeguse pikale veninud majanduskriisi taustal, mis mõjub raskelt paljudele Euroopa äriühingutele ja ELi kodanikele. Selles olukorras on majanduskasvu stimuleerimise ja töökohtade loomise

¹ *Europe 2020, A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth.* http://europa.eu/press_room/pdf/complet_en_barroso_007_-_europe_2020_-_en_version.pdf

² *Trade, Growth and World Affairs*, COM (2010) 612, 9.11.2010. http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2010/november/tradoc_146955.pdf

³ Argentina ja Brasiilia.

⁴ Strateegiliste partnerite kohta üldiselt vt: Euroopa Ülemkogu järelused, 16. september 2010, punkt 4: „ELi strateegilised partnerlused maailmas võtmerollis olevate osapooltega on kasulikud vahendid Euroopa eesmärkide ja huvide saavutamiseks. See õnnestub üksnes juhul, kui need partnerlused on kahesuunalised, põhinevad vastastikusel huvil ja kasul ning selle tunnistamisel, et kõigil osapooltel on nii õigused kui kohustused.”

osas kaubandusel oluline tõukejõud⁵. Samal ajal ohustavad suurenevad proteksionismiriskid⁶ avatud kaubandussüsteemi. Seepärast on EL tõsiselt huvitatud avatuse edendamisest ja taotlemisest kõikidel foorumitel nii mitmepoolsel kui ka kahepoolsel tasandil.

Kuna Doha arengukava valmimise väljavaated lähitulevikus on kahanenud, on EL keskendunud oma kaubandusstrateegias taas kahepoolsetele läbirääkimistele. Väga ulatuslik ja ambitsioonikas vabakaubandusleping Lõuna-Koreaga jõustus ajutiselt 1. juulil 2011 ja see annab Euroopa äriühinguile ja tarbijatele märkimisväärsed majandussoodustused. Kahepoolsed kaubandusläbirääkimised Kesk-Ameerika ning Peruu ja Kolumbiaga on jõudnud lõpule. Läbirääkimised on lõpule jõudmas Ukrainaga, need on hästi edenenu Kanada, India ja Singapuri ning Malaisia ja Mercosuriga on läbirääkimised parajasti käsil. Vabakaubanduslepingute läbirääkimisi on alustatud Georgia ja Moldovaga ning võimalike läbirääkimiste üle toimuvad arutelud Indoneesia, Vietnami, Tai, Filipiinide ja Jaapaniga. Venemaa ühinemine WTOga avab uued väljavaated uue lepingu käimasolevateks läbirääkimisteks. USA ja Hiinaga peab EL kõrgetasemelisi kõnelusi muu hulgas turulepääsu tõkete käsitlemiseks. Lisaks hindab EL praegu Hiina puhul eraldiseisva investeerimislepingu soovitatavust ja teostatavust.

Sellise ulatusliku läbirääkimiskava raames on oluline teha olemasolevad turulepääsuga seotud kolmandate riikide kohustused Euroopa äriühingute huvides pöördumatuks ning luua uusi turulepääsu võimalusi. See aitab ka luua kogu maailmas äritegevuseks stabiilseid ennustatavaid raamtingimusi. Läbirääkimiste edukas lõpuleviimine on siiski vaid asja üks külg. Selle teine külg – mis on sama tähtis – on teha kindlaks, et läbirääkimistega loodud võimalused muutuvad tõepoolest reaalselt kaubavoogudeks. Tegelikult seisavad Euroopa äriühingud välisurgudele sisenemisel liigagi tihti silmitsi märkimisväärsede tõketelega. Need tõkked esinevad sageli mittetariifsete tõketena, nagu tehnilised eeskirjad ja standardid, koormavad tolliprotseduurid või intellektuaalomandi õiguste nõrk kaitse. Majanduskriisi algusest 2008. aastal levivad tõkked valdkondades, kus rahvusvahelise kaubanduse eeskirjad on ikka veel suhteliselt nõrgad, näiteks riigihange ja ekspordipiirangud.

Kaubandusläbirääkimised ja jõustamine peavad käima käsikäes. Läbirääkimiskava tugevdamine toob vältimatult kaasa suurema keskendumise jõustamisele. Seda rõhutatakse ka Euroopa Parlamendi hiljutises resolutsioonis⁷, milles antakse komisjonile ja liikmesriikidele vajalik suund kaubandustõkkeid käsitlevaks tööks. Selles kajastatakse suurenevat poliitilist teadlikkust selle kohta, et kaubandustõkete kõrvaldamine on otsustava tähtsusega nii kaubanduspoliitika õiguspärasuse kui ka selle tulemuslikkuse seisukohalt. Selle põhjal peab eelkõige majanduskriisi aegadel olema jõustamine prioriteetne teema, seda ka poliitilisel tasandil.

Käesoleva aruande peamine sõnum on kooskõlas turulepääsu strateegia keskse ideega: kui komisjon ja liikmesriigid panevad rõhku sihipärasele ja otsustavale kooskõlastatud

⁵ Komisjoni töödokument „Trade as Driver of Prosperity” (Kaubanduse osa heaolu kasvus) , mis on lisatud komisjoni teatisele „Kaubandus, majanduskasv ja maailmapoliitika”

⁶ Maailma Kaubandusorganisatsioon, *Overview of developments in the international trading system*, 21. november 2011; Maailma Kaubandusorganisatsioon, Report on G20 Trade Measures (maist oktoobri keskpaigani 2011), 25 oktoober 2011; kaubanduse peadirektoraat, *Eighth Report on Trade Restrictive Measures – oktoober 2011-september 2011*, oktoober 2011
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2011/october/tradoc_148288.pdf

⁷ Aruanne kaubandus- ja investeerimistõkete kohta (2011/2115 (INI)), Euroopa Parlamendi rahvusvahelise kaubanduse komisjon, raportöör: Robert Sturdy.

tegutsemisele, saab kaubandustõkked kolmandates riikides kõrvaldada ja Euroopa äriühingud saavad välisturgudele parema juurdepääsu. Edu ei tule alati kiiresti ja ei ole alati nii kaugeleulatuv kui ettevõtjad seda sooviksid. Ent selle saavutamise korral võib see tuua märkimisväärset kasu Euroopa äriühinguile ja kodanikele.

Käesoleva teise aruande ülesehitus on järgmine: punktis 2 kirjeldatakse viimases aruandes kindlaks tehtud tõkete osas saavutatud edu ja määratakse kindlaks edasise tegevuse variandid seal, kus edu ei ole veel rahuldav. Punktis 3 tehakse ettepanek paljude uute tõkete eelisjärjekorras käsitlemiseks tulevikus. Punktis 4 kirjeldatakse teatavates riikides täheldatavat arengut kaubandust piirava industrialiseerimispoliitika kehtestamise suunas.

2. TÕKKED 2011. AASTAL: MIDA ON SAAVUTATUD?

2011. aasta aruandes tehti kindlaks 21 kaubandustõket kuue partneri/piirkonna puhul. Arvestades, et tõkked ilmsid riikides, millel on võimalik majanduslik ja süsteemne mõju ning strateegiline tähtsus, leiti et need tõkked on Euroopa majanduse seisukohast olulise tähendusega. Need turulepääsu küsimused on tõstetud ELi kahepoolsetes kaubandussuhetes asjaomaste riikidega esikohale. Komisjon on püüdnud kahepoolsetel kohtumistel, sealhulgas kõrgeimal poliitilisel tasandil (nt tippkohtumised) süstemaatiliselt neid küsimusi tõstatada.

Käesolevas punktis käsitletakse tõkete seoses võetud kõige olulisemaid meetmeid ning 2011. aasta jooksul saavutatud edu. Kõigi komisjoni (kaasa arvatud teiselt tasandil) võetud meetmete põhjalik kokkuvõte on esitatud lisatud töödokumendis. Mõnel juhul on tõke täielikult kõrvaldatud. Kuigi muudel juhtudel on saavutatud paranemine, on samas tõke osaliselt säilinud. Mõne tõkke puhul on olukord hoolimata arvukatest võetud meetmetest eelmise aastaga võrreldes halvenenud.

Käesolevas punktis analüüsitakse kõnealust kolme kategooriat vastavalt sellele, kui suurt edu on saavutatud. Venemaa eesseisev ühinemine WTOga annab võimaluse paljude pikaajaliste turulepääsu probleemide lahendamiseks. Venemaa kaubandustõkete seotud praegust olukorda analüüsitakse seepärast eraldi.

2.1 Tõkked, millega seoses on saavutatud märkimisväärset edu

Märkimisväärset edu on saavutatud kahe **meetmega India** puhul. Esiteks saavutati edu 2010. aastal **puuvillaekspordi** (puuvillase lõnga ja toorpuuvilla) suhtes kehtestatud **piirangute kõrvaldamise** osas. 2011. aasta augustis eemaldas India valitsus lõplikult toorpuuvilla suhtes kehtinud kõik ülejäänud koguselised piirangud. Praegu ei kohaldata puuvilla ekspordi suhtes ühtki piirangut. Puuvilla ja sellest valmistatud toodete ekspordi piirangud olid suureks probleemiks, sest need põhjustasid maailmaturul hindade tõusu ja moonutasid tarnekindlust. Pealegi on puuvillatoodete osas India ELi jaoks endiselt peamine impordiallikas: 2009. aastal pärines 23% piirangutega seotud toodetest Indiast. Seepärast on selle tõkke kõrvaldamine eelkõige tekstiilitööstuses tegevate ELi äriühingute jaoks majanduslikult väga tähtis. 2011. aasta jooksul arutas EL paljudel puhkudel neid mureküsimusi India ametiasutustega, sealhulgas tegi seda kaubanduse peadirektoraadi peadirektor.

Teine India meede, millega seoses saavutati märkimisväärset edu, käsitles 2010. aastal **telekommunikatsiooniseadmete** suhtes kehtestatud **litsentsimisnõudeid**, mida lõppkokkuvõttes muudeti nii, et enamik koormavaid tingimusi kõrvaldati. Turvakaalutlustel 2009. ja 2010. aastal kehtestatud algsete nõuete kohaselt peaksid välismaised telekommunikatsiooniseadmete tarnijad tegema oma tehnoloogia siirde lepingu esimese kolme aasta jooksul ja asendama oma insenerid India inseneridega kahe aasta jooksul. Peale selle tuleks turvakaalutlustel teatav tundlik teave avaldada India ametiasutustele. Sellised nõuded läksid aga oluliselt lahku kindlatest rahvusvahelistest tavadest. Kuna erinevad asjaosalised ja riigid, sealhulgas EL, olid sellega seoses oma muret väljendanud, lõpetas India rangete turvaeeskirjade, sealhulgas tehnoloogia kohustuslikku siiret käsitlevate nõuete kohaldamise.

Meetmed, mida komisjon võttis 2011. aastal, osutusid väga tulemuslikuks. Kõnealune teema tõstatati igal võimalikul juhul, sealhulgas tegi seda president Barroso ELi ja India tippkohtumisel 2010. aasta detsembris. Saavutatud edu on aidanud kaasa enamiku ELi tööstuse oluliste probleemide lahendamisele. Majandusaastal 2010–2011 oli India telekommunikatsiooni turu koguväärtus ligikaudu 16,7 miljardit eurot. Komisjon hoiab tihedat sidet asjaomase tööstusharuga ja võtab veel lahendatavate tehniliste küsimustega seoses järelmeetmed.

2.2 Tõkked, millega seoses on saavutatud teatavat edu

Edu on saavutatud ka paljude muude 2011. aasta aruandes nimetatud tõkete osas. Sellegipoolest ei ole need küsimused veel täielikult lahendatud ja need jäävad seepärast 2012. aasta prioriteetide nimekirja. Mõnel juhul on tõkked süsteemsed ja on kahepoolsetes kaubandussuhetes pikaajaliseks probleemiks. Seepärast on 2011. paremuse poole tehtud sammud paljulubavad signaalid selle kohta, mida on veel võimalik saavutada käesoleval aastal. Komisjon jätkab nende küsimuste käsitlemist kõikidel foorumitel, võttes aluseks 2011. aastal tehtud edusammud ja seades eesmärgiks tõkete täieliku kõrvaldamise 2012. aastal.

Mis puutub **Hiinasse**, siis on komisjoni järjekindel tegutsemine kahepoolse kaubanduse takistuste nimekirjas oleva ühe kõige süstemaatilisema probleemi puhul vilja kandnud. Olulist edu on saavutatud niinimetatud **omamaise innovatsiooni poliitika** osas, mille aluseks on põhimõte, et riigihange on kättesaadav vaid nende uuenduslike toodete jaoks, mille intellektuaalomand on Hiina päritolu. Pärast 2010. aasta detsembris kõrgetasemelise majandus- ja kaubandusdialogi raames peetud kohtumisel antud esialgseid positiivseid viiteid tegi Hiina 2011. aastal konkreetsed sammud hangete lahtisidumiseks nõudest, et intellektuaalomand oleks Hiina päritolu, kõrvaldades näiteks viite omamaisele innovatsioonile riigihangete seaduse rakendusdekreedi eelnõust ja kohustades kaotama kohustuslikud kataloogid (sealhulgas provintside kataloogid). Peale selle on rahandusministeerium võtnud vastu teate omamaise innovatsiooniga seotud kolme meetme tühistamise kohta. Ka tegi Hiina 2011. aasta novembris USA ja Hiina äri ja kaubanduse ühiskomisjoni kohtumisel konkreetsed sammud kohustuste piirkondlikul tasandil rakendamise tagamise küsimuses.

Komisjon tunnustab ja tervitab 2011. aastal saavutatud olulist edu tähtsa sammuna diskrimineerivate sätete kõrvaldamisel sellises tähtsas valdkonnas nagu riigihanked. Komisjon jätkab Hiina võetud järgkohustuste jälgimist, et tagada Euroopa äriühingutele tegelik juurdepääs Hiina turule.

Seni saab aga teatada 2009. aastal WTOs üheksa toote kohta käivitatud arutelu raames toimunud positiivsest arengust ELi meetmete osas, mis on suunatud Hiina tooraine ekspordi piirangutele⁸. WTO vaekogu väljastas oma aruande 2011. aasta juulis, milles selgitati, et ekspordipiirangud, mida Hiina kohaldab paljude toorainete suhtes, on vastuolus Hiina kohustustega WTO eeskirjade raames. Vaekogu leidis, et eelkõige Hiina ekspordi tollimaksud, mida kohaldatakse asjaomaste toorainete suhtes, on vastuolus Hiina kohustustega tema WTO-ga ühinemise protokollis raames. Leiti, et ekspordikvoodid, mille Hiina oli kehtestanud kõnealuste toorainete suhtes, rikuvad üldist keeldu kehtestada koguselised ekspordipiirangud. Peale selle leidis vaekogu, et kõnealused meetmed ei olnud keskkonnakaitse või elutähtsa toote nappuse seisukohast põhjendatud. Hiina vaidlustas vaekogu aruande ning 30. jaanuaril 2012 kinnitas WTO apellatsioonikogu Hiina kvootide ja eksporditollimaksude ebaseaduslikkust. 2011. aasta jooksul jätkas komisjon ka tooraine ekspordi piirangute teema laiemas käsitlemisel küsimuse tõstatamist, minnes kaugemale konkreetsest WTO juhtumist, sest Hiina kõnealune poliitika hõlmab endiselt väga mitmesuguseid põhitoorainete komponente, näiteks haruldasi muldmetalle. Pärast apellatsioonikogu aruande avaldamist kaalub komisjon, kuidas seda teemat edasi käsitleda.

Ka **Indiaga** on vabakaubanduslepingute käimasolevatel läbirääkimistel saavutatud mõningat edu sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete küsimustes, eelkõige veiste geneetilise materjali osas rahvusvaheliste standarditega kohandamise väljavaadete seisukohast. Siiski on vaja edasise edusamme, et ELis ekspordimine toimuks täielikult takistusteta. Lisaks esitas India toiduohutusvaldkonna kohta 2011. aasta oktoobris ajutised suunised, mis teevad paljude ELi põllumajandustoiduainete Indiasse ekspordimise lihtsamaks. Kokkuvõttes peab India oma turu täielikuks avamiseks ELi toodetele oma standardeid veel rahvusvaheliste standarditega kohandama. Seepärast jätkab komisjon nende küsimuste käsitlemist India ametiasutustega kõikidel mitmepoolsetel ja kahepoolsetel foorumitel, võttes aluseks 2011. aasta positiivsed saavutused.

Samal ajal kui **Jaapaniga** edenevad eelkõnelused väljavaatega alustada vabakaubanduslepingu läbirääkimisi 2012. aastal, on 2009. aastal ELi ja Jaapani tippkohtumisel Jaapani võetud kohustustega seotud järeelmeetmetega saavutatud teatavat edu **meditsiiniseadmete** vallas. Pärast regulaarset suhtlemist Jaapani tervishoiu-, töö- ja heaoluministeriumiga selgitati Jaapanis kohaldatavat turustamiseelset kinnitamiskorda ja meditsiiniseadmete teatavate kategooriate puhul saavutati väike samm paremuse poole vastavushindamise protsessis (nt kohapealsed auditid vaid iga kahe aasta tagant IV klassi meditsiiniseadmete puhul). Komisjon jälgib selle kohustuse rakendamist ja jätkab püüdlusi selle nimel, et Jaapani vastavushindamismenetlust veelgi parandataks ja lihtsustataks, kindlustamaks, et see ei oleks põhjendamatuks takistuseks meditsiiniseadmete ja muude toodete turulepääsul.

2011. aasta detsembris edukalt lõpetatud riigihankelepingu läbirääkimiste raames saavutati Jaapaniga edu ka **riigihangete** vallas. Jaapan on võtnud ELi vastu kohustuse kohaldada raudtee riigihankele tööhutuse klauslit läbipaistval ja mittediskrimineerival viisil. Selle tulemusel peaks kasutatama klauslit mittediskrimineerival viisil, hoides seega raudteesektoris riigihanke avatuna välismaistele ettevõtjatele.

⁸ 23. juunil 2009 taotlesid EL ja USA WTO konsultatsioone Hiinaga, mida tegi seejärel ka Mehhiko, et käsitleda üheksa toote ekspordi piiranguid: boksiit, koks, fluoriit, ränikarbiit, ränimetall, tsink, magneesium, mangaan, kollane fosfor. Eelkõige taotles EL konsultatsioone, et käsitleda Hiina eksporditolle ja -kvootide ning Hiina meetmeid kvootide haldamiseks ja litsentside andmiseks, samuti Hiinas kehtivat miinimumekspordihindade süsteemi. 2009. aasta detsembris loodi vaekogu.

Edu saavutati ka **USA õigusakti** osas, mis käsitleb merekonteinerite läbivaatust („**100% scanning**”). Hulga meetmetega, mida võttis ka Euroopa Komisjon, saavutati, et Ameerika Ühendriikide sisejulgeolekuminister teatas oma püüdest lükata edasi kõnealuse meetme jõustumine, mis oli algselt ette nähtud 1. juuliks 2012. See on esimene samm teel, mis loodetavasti peaks viima kõnealuse õigusakti tühistamiseni USA kongressis. Sellele järgnesid meetmed, mis võeti 2010. ja 2011. aastal Atlandi-ülese majandusnõukogu raames, kus käsitleti ohutu kaubanduse teemat. Koostööd ELi ja USA vahel tarneahela turvalisuse alal kannustas ühisavaldus, mille tegid 23. juunil 2011 USA sisejulgeolekuminister Napolitano ja volinikud Šemeta, Kallas ja Malmström. See avaldus moodustab ELi ja USA koostöö poliitilise raamistiku nii kahepoolsetel alustel kui ka mitmepoolsetes organisatsioonides, nagu Maailma Tolliorganisatsioon, Rahvusvaheline Tsiviillennunduse Organisatsioon, Rahvusvaheline Mereorganisatsioon (IMO) ja ülemaailmne postiliit (UPU). Järgides ühisavaldust viisid EL ja USA Atlandi-ülese majandusnõukogu kohtumisel 2011. aasta novembris lõpule eeltöö, mis käsitles selliste kaubanduspartnerlusprogrammide vastastikust tunnustamist, mis pärast allkirjastamist ja rakendamist 2012. aastal moodustavad ühe osa merekonteinerite läbivaatusele pakutud alternatiivmenetlusest.

Mõningat – kuigi piiratud – edu saavutati ka Ameerikast pärit toodete eelistamise („**Buy American**”) eeskirjadega seoses. Finantskriisi ajal 2009. aastal kehtestatud stimuleerivad meetmed,⁹ mis sisaldasid Ameerikast pärit toodete eelistamisega seoses kaugeleulatuvaid sätteid, aegusid 2011. aasta septembris ja neid ei pikendatud. Siiski on praeguses kriitilises majandusolukorras USA kongressis ja valitsuses säilinud suundumus esitada seadusandlikke ettepanekuid samasuguste sätetega Ameerikast pärit toodete eelistamise kohta. Kõige hilisem näide selle kohta on president Obama 2011. aasta septembris tehtud avaldus töökohtade loomise seaduse (*American Jobs Act*) ettepanek, millega võetaks infrastruktuuri jaoks kasutusele avalike kulutuste programm, mille suhtes kohaldatakse Ameerikast pärit toodete eelistamise („Buy American”) nõudeid. Arvestades USA kongressi poliitilist olukorda, on väljavaated nende algatuste käivitamiseks praegu üpris ebakindlad. Komisjon on siiski jätkuvalt valvas kõikide võimalike arengute suhtes, mis tähendaks „Buy American” sätete vastuvõtmist uue õigusaktiga.

2.3 Venemaa – WTOga ühinemise tähendus pikaajaliste turulepääsu probleemide seisukohast

Venemaa 18 aastat kestnud WTOga ühinemise protsess on lõpule jõudnud ja ta ühineb WTOga 2012. aasta jooksul. Venemaa peab seepärast rakendama mitmepoolsed reeglid, mis peaksid aitama lahendada paljud pikaajalised kahepoolsete turulepääsuküsimused. Ühtlasi tagatakse, et enne ametlikult WTO liikmeks saamist ei kehtestataks uusi meetmeid, mis on vastuolus tema WTO kohustustega.

Kõigepealt annab WTOga ühinemine lahenduse Venemaa **kaubandusega seotud investeerimismeetmetele mootorsõidukite ja nende osade sektoris**. Ühinemistingimuste kohaselt kehtib Venemaa investeringukava suhtes WTO eeskirjadest erand kuni 1. juulini

⁹ 13. veebruaril 2009 võttis kongress vastu 790 miljardi USA dollari suuruse maksumusega seaduse „American Economic Recovery and Reinvestment Act” (ARRA), sealhulgas „Buy American” sätteid, millega keelatakse ARRA alusel eraldatud vahendeid kasutada i) üldkasutatava hoone või üldkasutatava rajatise ehitus-, muutmis-, hooldus- või renoveerimisprojekti, kui projektis kasutatav raud, teras ja valmistatud kaubad ei ole täies koguses toodetud USAs; ja sisejulgeoleku ministereeriumi hangitud teatavad tekstiiltoodete (nt rõivad, telgid, puuvill, looduslikud kiud jne) hankimiseks, kui need ei ole pärit USA kasvandustest ja ole USAs töödeldud.

2018; seejärel kaotab Venemaa järk-järgult need meetmed. Samas luuakse ELi ja Venemaa kahepoolse kokkuleppega siiski kompensatsioonimehhanism, mis käivitub juhul, kui Venemaa meetmete tagajärjel väheneb ELi mootorsõidukite osade ja komponentide eksport.

Edusamme oodatakse ka **tollimenetluste** alal. Tolliliidu moodustamisega seoses tekkinud mureküsimused said osalise lahenduse tänu komisjoni ja Venemaa ametiasutuste tihedatele kontaktidele ja uue tolliseadustiku rakendamise üleminekuajale. Uued tollimenetlused ei ole üldiselt viinud uute turulepääsu tõketeni, nagu esialgu kardeti. Siiski valmistavad endistviisi muret sellised probleemid nagu tollialaste õigusaktide meelevaldne tõlgendamine Venemaa ametiasutustes. Eeldatakse, et Venemaa ühinemine WTOga toob kaasa olukorra paranemise paljudes punktides, sest Venemaa suhtes hakkavad kehtima WTO sätted ja sellised kokkulepped nagu WTO leping tolliväärtuse määramise kohta, mis kõik aitavad kaasa kaubavahetuse hõlbustamisele. Samuti on alustatud tööga ELi ja Venemaa tollikoostöö strateegilise raamistiku eesmärkide rakendamise nimel, mille sihiks on kaubavahetuse maksimaalne lihtsustamine ja samas turvalisuse ja ohutuse tagamine.

Edusamme oodatakse ka **intellektuaalomandi õiguse** küsimustes, kusjuures intellektuaalomandi õiguse teemat käsitlev dialoog ELi ja Venemaa vahel peaks jõustamisega seotud probleemide käsitlemisel kujunema väga kasulikuks.

Lisaks oodatakse edusamme paljude **sanitaar- ja fütosanitaarküsimuste** puhul, sest Venemaa peab tagama rahvusvaheliste standardite täieliku järgimise ja kohaldama neid mittediskrimineerival viisil. Ka peab Venemaa tagama, et sanitaar- ja fütosanitaarmeetmed rajanevad läbipaistvuse põhimõtetel ja on teaduslikult põhjendatud ning et need on proportsionaalsed ja mittediskrimineerivad. Sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete üle peetud ühinemiselsete arutelude tulemusel on Venemaa juba võtnud terve hulga kohustusi ja võtnud vastu – sealhulgas tolliliidu tasandil Valgevene ja Kasahstaniga – mitu teksti eesmärgiga valmistada ühinemiskuupäevaks ette sanitaar- ja fütosanitaarnormide täielik ühtlustamine rahvusvaheliste standarditega. Muud otsused või normid on vastu võetud või neid valmistatakse ette¹⁰. Nende õigusaktide ja muude õigusaktide rakendamist WTO/sanitaar- ja fütosanitaareeskirjadega kooskõlas tuleb hoolikalt jälgida, tagamaks et Venemaa järgib täielikult oma kohustusi sanitaar- ja fütosanitaarvaldkonnas niipea, kui ta ühineb WTOga, pidades eelkõige silmas mittediskrimineerimist ja proportsionaalsust. Paralleelselt jätkab komisjon kahepoolseid kõnelusi Venemaaga, samuti tolliliidu partneritega, pidades silmas Venemaa ja tolliliidu reeglite edasist vajalikku kohandamist rahvusvaheliste normidega.

Venemaa ühinemine WTOga on oluline samm paljude selliste pikaajaliste kaubandustõkete kõrvaldamisel, millega Euroopa äriühingud Venemaa turul silmitsi seisavad. Venemaa WTO kohustuste rakendamise jälgimine nende tõkete kõrvaldamise edenemise osas seisab ELi 2012. aasta elluviimiskavas ja edaspidigi väga olulisel kohal.

2.4 Tõkked, mille osas 2011. aastal edu ei saavutatud

Vaatamata 2011. aastal Euroopa Komisjoni võetud meetmetele, kusjuures mõnel juhul käsitleti küsimusi kõrgeimal poliitilisel tasandil, ei saavutatud teatavate tõkete osas mingit märkimisväärset edu. Need jäävad 2012. aasta prioriteetide nimekirja.

¹⁰ Nende normidega tagatakse muu hulgas läbipaistvus, proportsionaalsus, mittediskrimineerimine, võrdvärsus, riskihindamine, veterinaarkontroll ja –sertifitseerimine ning impordi- ja transiidiload.

Näiteks ei ole **Hiina** teinud edusamme 2011. aasta aruandes kindlakstehtud kahe tõkke osas. Arvestades selle riigi tohutut potentsiaali, on investeeringud endiselt keskne teema kahepoolsetes suhetes Hiinaga. Sellele vaatamata investeerimistõkked püsivad ja olukord ei ole 2011. aastast paranenud. Lisaks olemasolevatele välismaiste otseinvesteeringute kontrollimehhanismidele võttis Hiina veebruaris 2011 vastu riikliku julgeoleku kontrollimehhanismi, mis võimaldab kontrollida välismaiste investorite osalusega ühinemisi ja ülevõtmisi riikliku julgeoleku kaalutluste seisukohast (vt punkt 3). Selle liialt lai ja ebaselge kohaldamisala on tekitanud muret, et tulevikus võivad Hiinas välisinvestorite jaoks tekkida uued tõkked. Seda märki kinnitas kauaoodatud **investeerimiskataloogi** läbivaatamiskava, mille väljastas 2011. aasta aprillis riikliku arengu- ja reformikomisjon ja mis ei täitnud ootusi Hiina turu välisinvesteeringutele edasise avamise osas, näiteks telekommunikatsiooni, finantsteenuste¹¹, ehituse, kiirkulleriteenuste valdkonnas või teatavates tootmissektorites, nagu mootorisõidukid, eelkõige elektrisõidukite allsektoris. Komisjoni liige De Gucht tõstas selle teema ühiskomitee kohtumisel 2011. aasta juulis ja tehnilisel tasandil esitas komisjon Hiina ametiasutustele üksikasjalikud seisukohad. Kataloog võeti vastu 24. detsembril 2011 ja selles ei olnud aprilli eelnõuga võrreldes olulisi muudatusi.

Komisjon jätkab aktiivset tööd, mis käsitleb üldisi investeerimissuhteid Hiinaga. Pärast ELi ja Hiina eritöörühma moodustamist investeeringute alal 2010. aastal peetakse praegu kõnelusi, mis peaksid sillutama teed ELi ja Hiina investeerimiskokkuleppe läbirääkimiste võimalikule käivitamisele. Kokkulepe peaks hõlmama turulepääsu aspekte, samuti investeeringute kaitse kõrgeimaid standardeid ja hõlmama uusi läbipaistvuse mehhanisme, et suurendada Hiinas ELi investorite õiguskindlust.

Standardimise ja tehniliste eeskirjade valdkonnas tekitavad jätkuvalt muret prioriteetsena kindlaks tehtud tõkked Hiina **IKT turvalisuse** sektoris (nt OSCCA¹²-eeskiri äriiselt kasutatava krüpteerimise kohta ja mitmetasandiline kaitstesüsteem). Komisjon tegi 2011. aastal palju jõupingutusi, tõstades küsimuse ministrite tasandil. Kõikidel juhtudel ja eelkõige OSCCA-eeskirja läbivaatamisega seoses on Hiina ametiasutused andnud märku, et läbivaadatud eeskiri avaldatakse enne vastuvõtmist sidusrühmadega konsulteerimiseks, et selles arvestatakse tööstuse huvidega ja et see on välismaisele tehnoloogiale rohkem avatud. Sellele vaatamata jääb 2011. aastaks oodatud uue eeskirja vastuvõtmise ajakava ebaselgeks. Seni kasutatakse jätkuvalt **OSCCA-eeskirja** ja mitmetasandilist kaitstesüsteemi õigusliku alusena infoturbega seotud meetmete vastuvõtmisel, nagu näiteks IT rakenduste kuue standardi puhul. 2012. aastal jätkab Euroopa Komisjon igal võimalusel selle teema tõstatamisega ja teeb jõupingutusi, et saada ühendust kõigi Hiina ametiasutustega, kes on selle keeruka meetmevõrguga seotud.

Indias ei saavutatud märkimisväärset edu selles, et **välisinvesteeringutele** avataks teatavad sektorid, nagu õigusteenused, raamatupidamine, kindlustus, pangandus ja finantsteenused. Samamoodi tekitab endiselt tekitab muret postisektori reform ja võimalikud negatiivsed mõjud kiirkulleriteenustele. Neid küsimusi käsitletakse peamiselt vabakaubanduslepingute käimasolevate läbirääkimiste raames. Praegu vastuvõtmiseks arutatav õigusakti ettepanek võimaldaks välisinvesteeringuid jaemüügi ja turustamisteenuste puhul. Korraga mitut kaubamärki esindavasse jaekaubandusse investeerimine lükati kiiresti määramata ajaks edasi negatiivsete poliitiliste ja ühiskondlike reaktsioonide tõttu. **Jaapanis** saavutati vaatamata kahepoolse tegevuse intensiivistumisele 2011. aastal piiratud määral edu vaid mõne 2011.

¹¹ Kindlustus kuulub näiteks ikka „piiratud” investeeringukategooriasse.

¹² Office of State Cryptography Administration.

aasta aruandes nimetatud tõkke osas. Pärast viimast ELi ja Jaapani tippkohtumist 2011. aasta mais tehti algust analüüsiga, mille eesmärk on uurida, millises ulatuses ja mis eesmärgiga pidada tulevasi vabakaubanduslepingute läbirääkimisi. Sellega luuakse kasulik foorum, kus saab konkreetseid tõkkeid koos Jaapani ametiasutustega käsitleda. Ehkki teatavat edu saavutati meditsiiniseadmete vastavushindamismenetluste ja riigihangete puhul (vt punkt 2.2), ei ole **finantsteenuste** osas olukord muutunud.

Kokkuvõttes ei saavutatud **Mercosuri** riikide puhul 2011. aastal kindlaks tehtud tõkete osas olukorra paranemist. Seevastu täheldati seal teatavate protektsionistlike suundumuste püsimist, pidades eelkõige silmas Argentinas ja Brasiilias¹³ kehtivaid meetmeid. Teatavate kõnealuste tõkete puhul (nt **meretranspordi piirangud ja toorainete ekspordipiirangud Argentinas ja Brasiilias**) on vabakaubanduslepingute läbirääkimised peamine foorum, kus küsimusi praegu käsitletakse. Seepärast käsitletakse neid teemasid selles kontekstis eelisjärjekorras. Lisaks on komisjon tõstatanud nende takistuste teema Argentina ja Brasiilia kahepoolset ning ta jätkab sellega ka 2012. aastal.

Argentina mitteautomaatsete impordilitsentside süsteem on endiselt kasutusel ja olukord pole paranenud. Pealegi laiendas Argentina 2011. aasta märtsis mitteautomaatsete impordilitsentside kohaldamist 178 uue tariifirea suhtes¹⁴. Selle tagajärjel hõlmab mitteautomaatsete impordilitsentside süsteem nüüd 589 tariifirida, mis mõjutab seega 12,3% ELi ekspordist Argentinasse. Kuigi need meetmed on ELi ekspordit tootjate jaoks mõjutanud suhteliselt vähem kui muudest riikidest, nagu USAst, Hiinast või Brasiiliast pärit ekspordit, hinnatakse ajavahemikus jaanuarist septembrini 2011 ELi äriühingutele selle litsentsikorra kohaldamisest tulenevaid kaotusi 147 miljoni USA dollari suuruseks. Komisjon on korduvalt seda teemat Argentinaga käsitlenud nii kahepoolset kui ka koos paljude teiste riikidega asjaomastes WTO asutustes.

Pärast komisjoni sekkumist on Argentina valitsus näidanud mõningat valmisolekut leida lahendus iga juhtumi puhul eraldi. See on mingil määral aidanud kaasa kõige pakilisemate juhtumite leevendamisele Euroopa äriühingute puhul. Kuid probleem on siiski endiselt tõsine, eelkõige seepärast, et Argentina on sundinud äriühinguid järgima impordi ja ekspordi kompenseerimiskavasid, mille kohaselt peavad äriühingud impordi samas rahalises väärtuses ekspordiga kompenseerima, mis seega oluliselt moonutab ärilisi otsuseid. Arvestades olukorra tõsidust, uurib komisjon kõiki võimalusi, sealhulgas WTO vaidluste lahendamise menetluse käivitamise võimalust. See hõlmab ka konsulteerimist teiste asjast mõjutatud riikidega.

Samuti on olukord halvenenud ka **Brasiilias** riigihankele juurdepääsu osas. 2010. aastal kehtestas Brasiilia oma riigihankeseaduses **25%-lise soodustusmarginaali**, mida hakati vahetult kohaldama IKT sektori suhtes. Küsimust käsitleti 2011. aasta jooksul mitmel puhul, sealhulgas ühiskomitees. Sellele vaatamata on Brasiilia valitsus vahepeal teatanud, et soodustusmarginaale hakatakse kohaldama ka tervishoiu, kommunikatsiooni- ja kõrgtehnoloogiaseadmete suhtes.

¹³ Kaubanduse peadirektoraat, *Eighth Report on Trade Restrictive Measures – October 2011-September 2011*, oktoober 2011 http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2011/october/tradoc_148288.pdf

¹⁴ Laiendatud kohaldamisala hõlmab nüüd ka teatavaid sõidukeid ja nende osi, mootorrattaid, jalgrattaid ja nende osi, tekstiiltooteid, metallurgiatooteid ja teatavaid elektriseadmeid.

Kõik käesolevas punktis nimetatud tõkked väärivad 2012. aasta elluviimismeetmete seisukohast erilist tähelepanu. Komisjon asub jõuliselt nende tõketega tegelema ja tugevdab meetmeid kõikidel tasanditel, sealhulgas vajaduse korral kahepoolsetel tippkohtumistel, samuti vabakaubanduslääbirääkimiste või vaidluste lahendamiste menetluste kaudu, et tagada konkreetsete edusammude registreerimine järgmise aruande esitamise ajaks 2013. aastal.

3. UUED MÄRKIMISVÄÄRSED TÕKKED MEIE KAUBANDUSSUHETES

Lisaks 2011. aasta aruandes loetletud kõrvaldamata tõketele tekkis 2011. aastal uusi tõkkeid, mis tuleb lisada 2012. aasta elluviimismeetmete eelisnimekirja.

Need arengud toimusid **Hiinas** ka seoses 12. viiaastakukava vastuvõtmisega, milles on esitatud tööstusliku arengu prioriteedid järgmiseks viieks aastaks. Sellega seoses võttis Hiina veebruaris 2011 **välismaiste investorite osalusega ühinemiste ja ülevõtmiste jaoks vastu riikliku julgeoleku kontrollimehhanismi**, millega Hiina saab takistada välismaised ülevõtmisi riikliku julgeoleku kaalutlustel. Meetme teksti ja selle mehhanismi kohaldamisalasse kuuluda võivate sektorite soovitusliku loendi põhjal ilmneb, et riikliku julgeoleku mõiste on väga lai ja selle alla võivad kuuluda ka majanduspoliitilised kaalutlused. Riikliku julgeoleku seisukohast oluliseks peetavate sektorite hulka kuuluvad teatavad sektorid, nagu riigikaitse- ja energiasektor, mis ei ole tavapärasel mõttes julgeolekuga seotud, vaid sinna kuuluvad näiteks ka meditsiiniseadmed, posti kättetoimetamine, ladustamine ning jae- ja hulgimüük.

Muret põhjustavad veel Hiina **ekspordi rahastamistingimused ja -subsiidiumid**. Hiina kasutab ekspordikrediite, mis ei ole OECD/WTO eeskirjadega kooskõlas, et edendada oma ekspordituru liidrite ekspordi kapitalimahukais ja sageli kõrgtehnoloogilistes valdkondades. See on üha suuremaks väljakutseks väga suurtele, globaalselt tegutsevatele ja konkurentsivõimelistele ELi äriühingutele ning ohustab sektoreid, mis on ELi majandusele olulised mitte ainult kolmandates riikides vaid ka Euroopas endas. Pealegi subsideeritakse paljusid tööstusharusid läbipaistmatul viisil, sealhulgas riigiettevõtete ja pankade tegevuse kaudu, samuti maa, materjalide ja energia subsideerimise kaudu. See teema ei ole uus. Sellele vaatamata tuleb intensiivistada nende konkurentsivastaste tavade vastast tegevust ja neid küsimusi tuleb süstemaatiliselt käsitleda kõrgemal tasandil, sest neil tavadel on suur mõju, kui pidada silmas turulepääsu takistamist paljudes sektorites ning konkurentsi moonutamist rahvusvahelistel turgudel.

Indias toimub praegu 2011. aasta oktoobris ministrite kabinetis heakskiidetud uue **riikliku tööstuse tegevuskava** kasutuselevõtmine. Parlament peab riikliku tööstuse tegevuskava veel heaks kiitma. Kavas on meetmed, mille eesmärk on soodustada kodumaist tootmist, nagu näiteks maksusoodustuste ja valitsuse subsiidiumide vormis stiimulid tehnoloogia arendamiseks ning kodumaal arendatud toodete ja tehnoloogiate eelisostud riigiasutustes. Lisaks kaalub valitsus kasutada riigihankeid teatavates sektorites, kusjuures päikeseenergiaseadmete, elektroonilise riistvara ja kütusesäästlike transpordivahendite puhul seatakse eritingimuseks kohapealne tootmissisend. Kuigi kõnealune riikliku tööstuse tegevuskava on küll veel eelnõu kujul, ent selle sätteid võetakse juba üle erinevatesse sektorikavadesse. India kommunikatsiooni- ja infotehnoloogia ministeeriumis viimistletakse

parajasti kolme eraldi, kuid omavahel seotud riiklikku tegevuskava, mis käsitlevad elektroonikat, infotehnoloogiat ja telekommunikatsiooni ja mis esitati 2011. aasta oktoobris üldsusele arvamuste esitamiseks. Komisjon on juba asunud tegutsema, et vältida muret ELi seisukohast: asepresident Kroes ja komisjoni liige De Gucht on oma India ametikolleegeidele kirja saatnud. Lisaks arutas asepresident Kroes küsimust oma hiljutisel India visiidil mitme asjaomase ametiasutusega.

Mercosuri piirkonnas on võetud kasutusele uusi meetmeid, kusjuures Brasiilia oli 2011. aastal eriti tegus. 15. septembril 2011. tõstis **Brasiilia tööstustoodangu suhtes kehtivat maksu** mootorsõidukite ja veoautode tootjatele, kes ei täida teatavaid kohaliku tootmise tingimusi. Maksusoodustuse saamiseks peab 65% sõiduki komponentidest olema toodetud Brasiilias. Äriühingud peavad investeerima vähemalt 0,5% oma kogukäibest teadus- ja arendustegevusse Brasiilias ning valdav osa tootmisprotsessidest peab leidma aset Brasiilias. Meedet hakati kohaldama 12. detsembrist 2011 ja see jääb jõusse kuni 31. detsembrini 2012. Komisjon on seda küsimust Brasiiliaga juba kahepoolset ja asjaomastes WTO kogudes koos teiste asjaga seotud partneritega käsitlenud. Ta hoiab sel eesmärgil sidet asjaga seotud äriühingutega, pidades silmas edasist vastavat tegutsemist, et minimeerida ELi äriühingutele avalduvat negatiivset mõju.

Brasiilia on **karmistanud tekstiil- ja rõivatoodete impordiga seotud menetlusi**, muutes tollikontrolli rangemaks. Tekstiil- ja rõivatooded läbivad nüüd halli ja punase tolliprotseduuri. See tähendab, et kaupade suhtes kehtib füüsiline kontroll ja näidiseid võidakse kontrollida laboratooriumis. Selle tagajärjel võib impordi vabastamiseni kuluv aeg olla 90 päeva (+ 90 lisapäeva vajaduse korral). Lisaks nõuab toll rohkem tõendeid.

Argentina on kehtestanud **edasikindlustuse teenuste sektoris uued piirangud**. Veebruaris 2011 väljastas Argentina kindlustusjärelevalve (Superintendencia de Seguros de la Nacion ehk SSN) otsuse, millega muudetakse edasikindlustust reguleerivat raamistikku. Muu hulgas lubatakse uue otsusega vaid omamaistel äriühingutel või välismaiste äriühingute kohapealsetel filiaalidel osutada riigis edasikindlustusteenuseid. Erandina võivad äriühingud taotleda vabastust sellest kohustusest, kui nad saavad tõendada, et riski määra ei saa katta kohalikul turul. Uue otsusega 2011. aasta mais lõdvendati reguleerivat raamistikku mõnevõrra, lubades edasikindlustusteenuste piiriülest osutamist nii 50 miljonit USA dollarit ületavate riskide kui ka retrosessiooniteenuste puhul. Sellele vaatamata kehtivad endiselt olulised piirangud, nt ei ole lubatud elukindlustuse edasikindlustus välismaal ja üle 40% kohalike edasikindlustajate kindlustusmaksete välismaale ülekandmine.

4. KAUBANDUST PIIRAVA TÖÖSTUSPOLIITIKA SUUNDUMUS KIIRELT ARENEVA MAJANDUSEGA RIIKIDES

Kindlakstehtud takistuste laiema analüüsi põhjal selgub, et meetmed kuuluvad sageli selliste riiklike tööstuskavade alla, mis sisaldavad välismaiseid tooteid, teenuseid ja investeeringuid diskrimineerivaid eeskirju. See kajastab üldist suundumust, mis on viimase kahe aasta jooksul eelkõige kiirelt areneva majandusega riikide puhul ilmsiks tulnud. Ajavahemikus 2008–2009 finants- ja majanduskriisi alul võtsid paljud riigid abinõuna tarvitusele riikliku sekkumise, et tõrjuda nõudlusele avalduvat negatiivset mõju. Paljudel juhtudel oli aga nende meetmete

puhul võimalik kaubandust moonutav mõju. Teataval määral oli nende meetmete otstarve kaitsta sektoreid, mis kannatasid kõige rohkem väheneva ülemaailmse nõudluse negatiivse mõju all. Üldjuhul oli selge seos kriisi ja kehtestatud meetmete vahel, mis tegelikult pidid jääma jõusse vaid ajutiselt kuni majanduse toibumiseni.

Kuid eelkõige kiirelt areneva majandusega riikides täheldatav uus kaubandust piiravate meetmete laine on teistsugust laadi. Meetmed ei ole enam kriisiga seotud, sest need riigid on kriisist korralikult toibunud ja nende majanduskasv on (vähemalt 2010. aastast) olnud suur. Seega ei ole asjaomased meetmed ajutist laadi, vaid sisalduvad pikaajalistes riiklikes tööstuskavadetes, mille eesmärk on muuta riigi majanduse tootmisstruktuuri, lootusega luua võimalikke konkurentsieeliseid. Kiirelt areneva majandusega riikidel on endastmõistetavalt õigus võtta tööstuspoliitilisi meetmeid, et muuta või parandada riigis tootmisstruktuuri, kuid selliste poliitikameetmete aluseks peaksid olema mittediskrimineerivad põhimõtted ja võrdsed tingimused.

Hiinas on tööstuse riikliku arendamise pikk traditsioon, mille aluseks on välismaiste ettevõtjate diskrimineerimine ja kõlvalu konkurents. See kajastub ka 2011. aasta märtsis vastu võetud **12. viisaastakuplaanis**. See plaan kujutab endast kvalitatiivset nihet ekspansiivset mudelilt sellisele mudelile, mille eesmärk on tööstuslik konsolideerimine, energiatõhusus, suurenenud tootlikkus ja mille puhul on rõhk kvaliteedi parandamisel, et liikuda tootmise lisaväärtusahelas ülespoole ja muuta Hiina majanduskasv jätkusuutlikumaks. Lisaks pannakse 12. viisaastakuplaaniga veelgi suurem rõhk teenustesektori tugevdamisele, mis viitab veel ühele nihkele Hiina poliitikas.

Selle taustal on tõenäoline, et Hiina jätkab valitud „strateegiliste kiirelt arenevate tööstusharude” (nt puhas energeetika, elektrisõidukid, IKT ja lairiba, farmaatsiatööstus) toetamist, sealhulgas investeringute suunamise (sageli tehnosiirde kohustuslike nõuete kujul) ja rahastamise kaudu. 12. viisaastakuplaan ja investeerimiskataloogis sisalduvad tingimused kajastuvad juba mitmes sektorikavas nii kesksel kui ka piirkondlikul tasandil. Mis puutub hiljuti kesksel tasandil koostatud kavadesse, siis on väljastatud teaduse ja tehnoloogia arendamise 12. viisaastakuplaan, mille keskmes on põhimõte parandada sõltumatu innovatsiooniga seotud suutlikkust. Lisaks on märke selle kohta, et tööstuse ja infotehnoloogia ministeeriumis (edaspidi „ministeerium”) välja töötatava uue elektrisõidukite kavaga tehakse tehnosiire kohustuslikuks ühissetevõtetes, kus välisinvestoritel on vähemusosalus. Lisaks väljendati muret selle üle, et ministeerium kehtestab nõude, mille kohaselt alates 2015. aastast peavad kõik Hiinas müüdavad elektri autod olema Hiina tootemargid. Hiljuti kinnitasid hiinlased siiski, et nad ei kavatsenud säilitada meetmeid, mis teevad tehnosiirde kohustuslikuks või nõudeid, mille kohaselt peavad välisinvesteringutega äriühingud looma Hiina tootemargi. Arvestades neid positiivseid signaale ja positiivseid samme, mis on tehtud omamaise innovatsiooni küsimuses, õhutab komisjon Hiinat edendama innovatsiooni tingimuste võrdsustamise ja intellektuaalomandi kaitse põhimõtete alusel. Samas on subsiidiumidel ja ekspordi rahastamisel ikka veel suur osa innovatiivse tööstusarengu edendamisel riigis.

Indias hiljuti kehtestatud **riiklik tööstuspoliitika** on veel üks sellise industrialiseerimispoliitika juhtum, mis osaliselt rajaneb diskrimineerivatel põhimõtetel. Kõnealuses kavas seatakse eesmärgiks kujundada India majandus- ja tööhõivestruktuur ümber nii, et tootmise osatähtsus SKPs suureneks 2022. aastaks 16%-lt 25%-le, kusjuures rõhk pandaks omamaisele tootmisele. Nagu eespool (punktis 3) kirjeldatud, kombineeritakse kavas

riigihangete puhul omamaiste toodete eelistamise ja eraettevõtjate ostude kohaliku tootmissisendi elemendid maksusoodustuste ja valitsuse subventsioonidega omamaise tehnoloogia arendamise kasuks. Seepärast on äärmiselt tähtis jälgida hoolikalt, kas riikliku tööstuspoliitika ja asjaomaste sektorikavade¹⁵ rakendamine on kooskõlas rahvusvaheliste eeskirjadega.

Brasiilias ja Argentiinas võeti hiljaaegu samuti vastu riiklikud industrialiseerimiskavad. **Brasiilias** võeti näiteks 2011. aasta augustis vastu üldkava „**Plano Brasil Maior**”, mille eesmärk on edendada tööstuslikku arengut riigis. Probleeme põhjustab asjaolu, et kava erimeetmetega nähakse ette sellised vahendid, nagu kaudne subsideerimine või maksusoodustused teatavatele tööstussektoritele (nt tekstiili- ja jalatsitööstus, mobiiliseadmed ja tarkvara). Üks Plano Maiori element on 25% soodusmarginaali kohaldamisala laiendamine, hõlmates sellega IKT sektori riigihanked, ning on tõenäoline, et hõlmatakse ka muud sektorid, näiteks tervishoid, riigikaitse, kommunikatsioon ja kõrgtehnoloogiaseadmed.

Argentina kaubanduspoliitikale on viimastel aastatel olnud iseloomulik suund riiklikult juhitud kaubandusele ja impordi asendamise poliitikale, kusjuures kasutatakse impordi ja ekspordi mõjutavaid meetmeid – mitteautomaatsete impordilitsentside süsteem on kindlasti selle poliitika keskmes –, mis peegeldab makromajanduslike probleemide lühiajalisi lahendusi. Hiljuti kehtestatud **2020. aasta strateegiline tööstuskava** kajastab Argentina püüdu töötada välja pikemaajaline arenguvision sellistes sektorites nagu mootorsõidukid, kapitalikaubad, jalatsid, põllutöömehhanismid, ehitusmaterjalid, ravimid, kemikaalid ja tekstiilitooted, kuid kinnitab ka eespool kirjeldatud impordipiirangu elemente. Seepärast on oht, et meetmed, nagu mitteautomaatsete impordilitsentside süsteem, jäävad tulevikus kehtima impordi asendamisel rajaneva laiema industrialiseerimispoliitika osana.

Lisaks riiklikele arengukavadele on paljudes riikides võetud vastu kaubandust moonutavaid meetmeid, mille eesmärk on edendada tööstuslikku arengut. Enamik meetmeid, mis on käesolevas aruandes prioriteetsetena nimetatud, sobivad tõepoolest sellesse industrialiseerimisskeemi. **Kohapealse tootmissisendi nõuded**, mis on sageli seotud **investeeringute** ja **riigihankega**, on osutunud industrialiseerimise kontekstis kõige enam kasutatavaks kaubandust moonutavate vahendite liigiks. Peale India riikliku tööstuspoliitika ja sellega seotud sektorikavade on veel üks oluline meede niinimetatud **lokaliseerimisalgatus Venemaa mootorsõidukite sektoris**, mille kohaselt välisinvestorid peavad järk-järgult rakendama kohaliku tootmise lävendeid, kasutades kindlaksmääratud koguses kohalikku sisendit. Pärast Venemaa ühinemist WTOga kaotab see meede 2018. aastaks kehtivuse. Uute meetmete hulgas toob **Brasiilias mootorsõidukite sektori tööstustoodete suhtes maksu kohaldamine** kaasa kohaliku tootmise nõuded, et saada 30%-st maksusoodustust.

Standardimine ja vastavushindamisnõuded on samuti osutunud tihti kasutatavaks vahendiks tööstusliku arengu edendamisel. Üks näide on suund standardimisele **Hiinas**.

¹⁵ Riikliku telekommunikatsioonipoliitika kava kõrval on teine oluline kava 2008. aastal vastu võetud Jawaharal Nehru solaarmissioon, millega seatakse teatavatesse päikeseenergia infrastruktuuri arendamise projektidesse investeerimisel tingimuseks omamaise tootmissisendi nõude täitmine, mis tähendab, et selliste projektide arendajate kasutatavad teatavad solaarseadmed peavad olema toodetud Indias. Lisaks pakuks India subsideeritud tariife, kui ostetakse riikliku solaarmissiooni raames toodetud päikeseenergiat; sellele vaatamata võivad arendajad saada neid subsideeritud tariife vaid juhul, kui on täidetud kavas esitatud kohaliku tootmissisendi nõue. Siiski avaldas uute ja taastuvate energiaallikate ministeerium septembris 2011 taastuvenergia valdkonnas esialgsed suunised, mille kohaselt nõutakse, et tarnijad, kes tarnivad üle 15 MW tuuleturbiinide generaatoreid, peavad asutama tootmisrajatise Indias..

Vaatamata suurtele ambitsioonidele tööstusliku arengu ja innovatsiooni vallas kehtib Hiinas standardite kehtestamisel ja tehniliste nõuete puhul väga omamaine lähenemine¹⁶. See on suur turulepääsu tõke, mis kaitseb omamaist tööstust tulemuslikult välismaise konkurentsi eest. 12. viisaastakuplaanis seatud ambitsioonikad eesmärgid, mille hulka kuulub ka maailmas juhtpositsiooni saavutamine teatavate toodete tootmises või teatavates sektorites, sunnivad Hiinat oma käitumist muutma ja paremini standardimise ja tehniliste eeskirjade rahvusvahelisse raamistikku integreerima. Infoturve Hiinas on näide selle kohta, kuidas praegune lähenemine tehniliste eeskirjade ja vastavushindamise valdkonnas tõsiselt takistab pääsu Hiina turule. Riikliku julgeoleku kaalutlustel on Hiina töötanud välja vastavushindamismenetlused, mis nõuavad liiga keerulisi katsetamisi ja menetlusi, mida tuleb enamikul juhtudel teha riiklikes laboratooriumides. Lisaks on Hiina turule sisenemiseks vajalike tõendite saamiseks kohustuslikeks nõueteks ärisaladusena käsitletava teabe avaldamine ja omamaise tehnoloogia kasutamine.

Sama lähenemisviisi järgib **India** telekommunikatsiooni sektoris, kus telekommunikatsiooniseadmete turvameetmeid käsitlev algne ettepanek, mida hiljem muudeti, sisaldas tõendite saamiseks lähtekoodide avaldamise nõuet. Läbivaadatud ettepanek on küll eelmiste ettepanekutega võrreldes samm paremuse poole, kuid selles nähakse ikkagi ette kohustuslik katsetamine India laboratooriumides ja muud koormavad katsetamisnõuded. Lisaks õhutatakse hiljutises riiklikus telekommunikatsioonipoliitika eelnõus töötama välja riiklikke standardeid ning eelkõige julgeolekuga seotud aspektide osas viidatakse eelnõus tehniliste eeskirjade ja standardite kehtestamise puhul Indiale omase viisi väljatöötamisele.

Lõppkokkuvõttes on kõige otsesem viis kohaliku tootmise kaitsmiseks konkureerivate toodete **impordi piiramine**, samuti **ekspordi piiramine**, eelkõige tooraine puhul, et vähendada omamaise tootmise kulusid. Mis puutub ekspordipiirangutesse, siis on selle puhul tegemist üldise kasvava suundumusega, ning WTO nimetas seda eelmise aasta kaubanduse puhul kõige murettekitavamaks suundumuseks.

Eespool toodud näited tõendavad kaubandust piiravate meetmete suurenevat tähtsust riikliku industrialiseerimispoliitika elemendina. See on tõsine mureküsimus, sest selliste kavade raames võetavad meetmed on tõenäoliselt struktuursed ja kavandatud pikemaks ajavahemikuks. Komisjon jälgib neid arenguid väga hooliga ja võtab asjakohased meetmed.

5. KOKKUVÕTE

Euroopa äriühingutele kolmandate riikide turgudele pääsemise tagamine on Euroopa majanduskasvupoliitika välismõõtmelise keskseid elemente. Vabakaubanduslepingute läbirääkimiste, kõrgetasemelistel foorumitel strateegiliste partnerite kaasamisega ning mitmepoolsete ja kahepoolsete lepingute raames õiguste otsustava maksmapanemisega annab ELi kaubanduspoliitika olulise panuse Euroopa 2020. aasta aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu strateegia eesmärkide saavutamisse.

¹⁶ Näiteks kehtivad mitmes sektoris piirangud välisinvesteeringutega äriühingute osaluse suhtes. IKT on üks neid sektoreid.

See aruanne näitab, mida on kolmandates riikides kaubandustõkete kõrvaldamise osas võimalik saavutada sihipärase tegevusega eri tasanditel, sealhulgas vajaduse korral poliitilisel tasandil. Pealegi võib komisjoni ja liikmesriikide kooskõlastatud tegevus seejuures olla otsustavaks teguriks. Kui mängus on olulised majandushuvid, peaks komisjon ja liikmesriigid ELi huvide läbiviimiseks kõhklemata kasutama kooskõlastatud viisil kõiki kättesaadavaid vahendeid. Selle taustal on Euroopa Ülemkogu korduvalt kutsunud üles parandama kooskõlas aluslepingute sätetega Euroopa Liidu ja riiklike tasandite vahelist koostööd, tõhustama institutsionaalsete osalejate vahelist koordineerimist, paremini integreerima kõiki asjakohaseid vahendeid ja poliitikaid ning tõhusamalt kasutama tippkohtumisi kolmandate riikidega. Komisjon ja liikmesriigid peaksid seega jätkama kooskõlastatud viisil vastavate meetmete tugevdamist, ka turulepääsupartnerluse vahendeid tugevdades ja käesolevast aruandest lähtudes energiliselt tegutsedes. Kui ELi partnerid ei täida oma rahvusvahelisi kohustusi, on võimalik kasutada vaidluste lahendamise menetlust ja vajaduse korral survemeetmeid.

Käesolevas aruandes kirjeldatud juhtumite põhjal saadud õppetunnid on selged: kolmandates riikides Euroopa äriühingute ees seisvate paljude tõkete puhul ei ole olemas lihtsaid lahendusi. Nende tõkete kõrvaldamine nõuab komisjonilt ja liikmesriikidelt järjekindlat ja kooskõlastatud tegutsemist. See töö ei pruugi alati olla üldsuse jaoks tajutav, kuid sellel on väga konkreetne ja tuntav mõju Euroopa äriühingutele ja kodanikele.